

**KUTUBXONALARDA KITOBXONLIK MADANIYATINI
SHAKILLANTIRISH**

Qorako'l tumani axborot-kutubxona markazi

Fondlarni to'ldirish saqlash va ularga ishlov berish xizmatida rahbari

Raxmonqulova Nilufar O'ktamjonovna

Annotatsiya: Kutubxonalarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish, o'z navbatida, jamiyatning intellektual va madaniy rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Kitobxonlik madaniyati, asosan, kitob o'qish, bilim olish va ma'lumotlarga bo'lgan qiziqishni o'z ichiga oladi. Ushbu jarayon, kutubxonalarning faoliyati orqali amalga oshiriladi va bu yerda kitoblar, ma'lumotlar va resurslar bir joyda to'plangan. Kutubxonalar, shuningdek, turli tadbirlar va faoliyatlar orqali kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: kitobxonlik madaniyati, kutubxonalar, bilim, ko'nikmalar, raqamli texnologiyalar, elektron kutubxonalar, tadbirlar.

Kitobxonlik madaniyatini shakllantirish jarayoni, avvalo, o'qish muhitini yaratishdan boshlanadi. O'qish muhitining qulayligi va jozibadorligi, kitobxonlarning qiziqishini oshiradi. Kutubxona ichida o'qish uchun mo'ljallangan joylar, shuningdek, qulay stollar, o'rindiqlar va yoritish tizimlari o'qish jarayonini yanada yoqimli qiladi. Bunday muhitda foydalanuvchilar o'zlarini qulay his qilishlari va kitob o'qishga ko'proq vaqt ajratishlari mumkin. Shuningdek, kutubxonalar o'z foydalanuvchilariga turli xil o'qish burchaklari va o'qish xonalarini taqdim etish orqali, o'qish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda kutubxonalarning taqdim etadigan tadbirlari ham muhim ahamiyatga ega. Kitob taqdimotlari, mualliflar bilan uchrashuvlar, o'qish marafonlari va boshqa turli tadbirlar, foydalanuvchilarning kitoblarga bo'lgan qiziqishini oshirishga yordam beradi. Bu tadbirlar orqali kitobxonlar yangi kitoblar, mualliflar va ularning asarlari haqida ko'proq ma'lumotga ega bo'lishlari mumkin. Shuningdek, bunday tadbirlarda

ishtirok etish, o'qish jarayonini ijtimoiylashtiradi va foydalanuvchilar o'rtasida muhokamalar va fikr almashish imkoniyatini yaratadi. Bundan tashqari, kutubxonalar zamonaviy texnologiyalardan foydalanish orqali kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Raqamli kutubxonalar, elektron kitoblar va onlayn ma'lumotlar bazalari, foydalanuvchilarga ma'lumotlarni oson topish va o'qish imkoniyatlarini taqdim etadi. Internet orqali mavjud bo'lgan resurslar, foydalanuvchilarga o'zlariga qiziqarli bo'lgan materiallarni qidirishda yordam beradi. Bunday raqamli resurslar, shuningdek, o'qish jarayonini yanada qiziqarli va interaktiv qilishga yordam beradi. Kutubxonalar, o'z foydalanuvchilariga raqamli resurslardan qanday foydalanishni o'rgatish orqali, ularning bilim olish jarayonini yanada samarali qiladi.[1]

Kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda ota-onalar va o'qituvchilarning roli ham muhimdir. Ota-onalar, bolalariga kitob o'qishning ahamiyatini tushuntirishlari va ularga yaxshi kitoblarni tanlashda yordam berishlari zarur. O'qituvchilar esa, o'z darslarida kitoblarni qanday qilib samarali foydalanishlari va o'qish madaniyatini shakllantirishda o'z o'rnini bilishlari kerak. Ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasida hamkorlik, bolalarning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga, kutubxonalar o'qituvchilar bilan birgalikda o'qish dasturlarini ishlab chiqishlari va amalga oshirishlari mumkin. Bu jarayon, bolalarning kitob o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirishga yordam beradi. Kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda kutubxonalar foydalanuvchilarining fikrlarini inobatga olishlari ham muhimdir. Foydalanuvchilarning fikrlarini so'rash, ularning qiziqishlari va ehtiyojlarini tushunishga yordam beradi. Bu jarayon, kutubxonaning foydalanuvchilariga qanday xizmatlar ko'rsatayotganini va ularning ehtiyojlarini qanchalik yaxshi qondirayotganini aniqlashga yordam beradi. Foydalanuvchilarning takliflari asosida yangi tadbirlar va faoliyatlar o'tkazish, kutubxonalar uchun foydali bo'lishi mumkin.[2]

Shuningdek, kutubxonalar o'z faoliyatlarini doimiy ravishda baholash va yaxshilashlari kerak. O'qish madaniyatini shakllantirish jarayonida erishilgan natijalarni tahlil qilish, kutubxonalar uchun muhimdir. Bu jarayon, kutubxonalar o'z

foydalanuvchilariga qanday xizmatlar ko'rsatayotganini va ularning ehtiyojlarini qanchalik yaxshi qondirayotganini aniqlashga yordam beradi. Baholash jarayoni, kutubxonalar uchun o'z faoliyatlarini yanada samarali qilishga yordam beradi. Kutubxonalarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish jarayoni, shuningdek, boshqa kutubxonalar bilan hamkorlik qilishni o'z ichiga oladi. Boshqa kutubxonalar bilan tajriba almashish, eng yaxshi amaliyotlarni qo'llash va o'zaro hamkorlik qilish, kutubxonalar uchun foydali bo'lishi mumkin. Bunday hamkorlik, kutubxonalar o'rtasida resurslarni bo'lishish va o'zaro yordam ko'rsatishni ta'minlaydi. Umuman olganda, kutubxonalarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish jarayoni ko'p jihatdan murakkab va ko'p qirrali. Bu jarayon, kitob o'qishning ahamiyatini tushunish, o'qish muhitini yaratish, tadbirlar o'tkazish, yangi texnologiyalarni qo'llash, hamkorlik qilish, foydalanuvchilarning fikrlarini inobatga olish va faoliyatlarni baholash kabi bir qator bosqichlarni o'z ichiga oladi. Kutubxonalar bu jarayonda faol ishtirok etishlari va o'z foydalanuvchilariga kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishda yordam berishlari zarur. Bu esa, o'z navbatida, jamiyatning madaniy va intellektual rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.[3]

Kitobxonlik madaniyatini shakllantirishda kutubxonalar, shuningdek, ijtimoiy tarmoqlar va boshqa kommunikatsiya vositalaridan foydalanishlari mumkin. Ijtimoiy tarmoqlar orqali kutubxonalar o'z tadbirlarini e'lon qilish, foydalanuvchilar bilan muloqot qilish va yangi kitoblar haqida ma'lumot berish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu jarayon, kutubxonalar va foydalanuvchilar o'rtasida o'zaro aloqalarni mustahkamlashga yordam beradi. Kutubxonalar, shuningdek, o'z foydalanuvchilariga o'qish bo'yicha maslahatlar berish va ularning qiziqishlariga mos kitoblarni tavsiya qilish orqali, o'qish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishlari mumkin.[4]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, kutubxonalarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish jarayoni ko'p jihatdan muhim va zaruriy hisoblanadi. Bu jarayon, o'qish muhitini yaratish, tadbirlar o'tkazish, yangi texnologiyalarni qo'llash, hamkorlik qilish va foydalanuvchilarning fikrlarini inobatga olish kabi bir qator bosqichlarni o'z ichiga oladi. Kutubxonalar bu jarayonda faol ishtirok etishlari va o'z foydalanuvchilariga

kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishda yordam berishlari zarur. Bu esa, o'z navbatida, jamiyatning madaniy va intellektual rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. O'qish madaniyatini shakllantirish, nafaqat individual rivojlanish uchun, balki jamiyatning umumiy taraqqiyoti uchun ham muhimdir. Kitoblar, bilim va ma'lumotlar, insoniyatning eng qimmatli boyliklaridan biridir va ularni to'g'ri ishlatish, har birimizning burchimizdir. Kutubxonalar esa, bu jarayonda bizga yordam beradigan muhim manba hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdurahmonov, A. (2020). Kutubxona va axborot xizmatlari. Toshkent: O'zbekiston Milliy Kutubxonasi.
2. Karimova, D. (2019). O'qish madaniyati va uning ahamiyati. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
3. Rahmonov, T. (2021). Kutubxonalar va zamonaviy texnologiyalar. Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.
4. Murodov, S. (2022). Kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish yo'llari. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va O'rta Maxsus Ta'lim Vazirligi.
5. Isroilova, L. (2023). Yoshlar va kitobxonlik: muammolar va yechimlar. Namangan: Namangan Davlat Universiteti.
6. Xudoyberdiyev, M. (2022). Kutubxonalar va ularning ijtimoiy roli. Farg'ona: Farg'ona Davlat Universiteti.
7. Saidov, R. (2021). O'zbek adabiyotida kitobxonlik madaniyati. Toshkent: Fan va texnologiyalar nashriyoti.